Ympäristöministeriö
Miljöministeriet
Ministry of the Environment

ASIANTUNTIJALAUSUNTO 4.10.2024

Taina Nikula, Ilmasto- ja ympäristönsuojeluosasto,
Kiertotalousyksikkö

Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaosto
00102 EDUSKUNTA
YmV@eduskunta.fi

Ympäristöministeriön lausunto eduskunnan Valtiovarainvaliokunnan asunto- ja ympäristöjaostolle

Asia: HE 109/2024 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2025

35.10.22 Eräät ympäristömenot

Kiertotalous: tilannekatsaus ja rahoitus (520 000 euroa)

Hallitusohjelman mukaan Suomi parantaa omavaraisuutta ja luonnon tilaa, nostaa jalostusastetta sekä parantaa luonnonvarojen kestävää käyttöä edistämällä kiertotalouden ratkaisuja (7. Puhtaan energian Suomi).

Ympäristöministeriö toteuttaa yhteistyössä muiden ministeriöiden kanssa strategista kiertotalousohjelmaa. Tavoitteena on muutos, jossa kiertotalous tehostaa luonnonvarojen käyttöä ja uudistaa Suomen taloutta. Kiertotalousohjelman toteuttamiseen on ehdotettu 520 000 € vuoden 2025 talousarvioehdotuksessa.

Valtioneuvoston hyväksymässä Kansallisessa kiertotalouden strategisessa ohjelmassa (Vnp 8.4.2021) on asetettu tavoitteeksi, että resurssituottavuus ja kiertotalousaste ovat parantuneet ja uusiutumattomien luonnonvarojen kotimainen kulutus on kääntynyt laskuun vuoteen 2035 mennessä.

<u>Kiertotalouden green deal edistää muutosta keskeisillä sektoreilla</u>
Kiertotalousohjelman tavoitteisiin pääsemiseksi käynnistettiin skenaarioprosessi, jossa tutkimuslaitokset (SYKE, GTK, LUKE ja VTT) määrittelevät yhdessä keskeisten toimialojen ja kuntien kanssa vaikuttavimpia toimia Kiertotalousohjelman tavoitteiden ja hiilineutraalisuustavoitteen toteuttamiseksi vuoteen 2035 mennessä. Mukana prosessissa on ollut lähes 90 organisaatiota: suurin osa Suomen maakunnista, isoimmat kaupungit, keskeiset yritys- ja toimialajärjestöt, metsäteollisuuden suurimmat yritykset sekä iso joukko toimijoita rakentamissektorilta. Tavoitteena on ollut yhteistyössä määritellä muutoksen suuntaa sekä tarvittavia toimenpiteitä eri organisaatioissa ja tarvittavia ohjauskeinoja. Kiinnostuneiden organisaatioiden toivotaan tekevän Kiertotalouden green deal-sitoumuksen.

Skenaariot[1] julkistettiin maaliskuussa 2024 ja tulosten mukaan kiertotalouden toimilla voidaan taittaa luonnonvarojen kulutuksen kasvu ja samalla edistää ilmastotavoitteiden saavuttamista, resurssituottavuutta sekä bruttokansantuotteen vahvistamista. Kasvihuonekaasupäästöjen väheneminen edellyttää energiasiirtymän lisäksi kiertotaloustoimenpiteitä, ja näillä toimilla kasvihuonekaasupäästöjä on mahdollisuus alentaa 19–26 prosenttia (mukana energiasiirtymän lisäksi uusia ja tehostettuja kiertotaloustoimia mm. rakentamisen, teollisuuden ja ruokajärjestelmän osalta) vuoden 2015 tasosta vuoreen 2035 mennessä. Suomen raaka-aineiden kulutus asukasta kohden säilyy skenaarioissa kuitenkin kansainvälisessä vertailussa korkealla tasolla, ja resurssituottavuuden osalta Suomi jää kauas EU-maiden keskiarvosta. Materiaali-intensiivisyyden vähentäminen ja kiertotalousasteen kohottaminen ovatkin tavoitteita, joiden saavuttaminen vaatii työtä. Tutkijoiden arvion mukaan Suomen kiertotaloustoimintaan tarvitaan lisää kunnianhimoa ja toteutuksen tueksi ohjauskeinoja.

Skenaariotyössä määritellyt suuntaviitat ja vaikuttavimmat toimet toimivat pohjana sidosryhmien vapaaehtoisille sitoumuksille eli ns. Kiertotalouden green dealille, jolla tavoitellaan vähähiilistä kiertotaloussiirtymää. Kiertotalouden green dealissa on 5 muutosaluetta (Resurssiviisas rakennettu ympäristö, Kiertotalouteen perustuva teollisuus, Kestävä kulutus ja liiketoiminta, Materiaalitehokas energiajärjestelmä ja Uudistava ruokajärjestelmä), joista kiinnostuneet sitoutujat valitsevat tavoitteita, toimia ja mittareita tulosten seuraamiseksi. Kiertotalouden green deal julkistettiin 12.9.2024, ja syyskuun loppuun mennessä seitsemän organisaatiota on tehnyt sitoumuksen. Sitoumuksen ovat tehneet A-Insinöörit Oy, Borealis Polymers Oy, Porvoon kaupunki, Skanska Oy, Suunnittelutoimisto Fyra Oy, Vantaan Energia, Ylva. Noin 30 organisaatiota valmistelee sitoumustaan.

<u>Kiertotalouden edistäminen laajassa yhteistyössä</u>
Hallitusohjelman mukaisesti valtio on sitoutunut toteuttamaan lainsäädäntötoimia ja taloudellista ohjausta vauhdittaakseen kiertotalousmarkkinoita ja green dealia. Määrärahalla on suunniteltu rahoitettavaksi mm. ohjauskeinojen kehittämistä tukevia selvityksiä (mm. kiertotalouslaki ja jätevero) ja vaikutustenarviointeja. Kiertotalouslain valmistelua tuetaan myös VN:n yhteisellä rahoituksella. Lisäksi olemme käynnistäneet EU:n strategisen LIFE IP-hankehakemuksen valmistelun, ja mahdollisella rahoituksella olisi tarkoitus tukea toimia keskeisillä Kiertotalouden green dealin muutosalueilla.

Lisäksi määrärahalla on tarkoitus rahoittaa asiantuntijaorganisaatioita (Syke, Motiva Oy sekä Finnish Green Building Council), jotka tukevat sitoumusten tekemistä, toimien toteuttamista ja edistävät yhteistyötä sekä kansallisten - ja EU-rahoitusrahoituslähteiden löytymistä. Tavoitteena on saada aikaan keskeisillä muutosalueilla vaikuttavia ekosysteemejä ja konsortioita, jotka edistävät kiertotaloutta omalla sektorillaan tai sektorirajat ylittäen. Lisäksi Syken, VTT:n ja Luken tutkijat muodostavat arviointiryhmän, joka arvioi Kiertotalouden green deal -sitoumukset, ehdottaa tarvittaessa niihin muutoksia sekä pyrkii näin lisäämään niiden vaikuttavuutta ja lisäarvoa.

Business Finland on käynnistänyt vuonna 2023 useamman vuoden mission ’Kiertotalous ja nollahukka’, jossa tavoitteena on tukea suomalaisia yrityksiä siirtymässä kiertotalouteen ja kohti jätteettömyyttä. Ideaalitapauksessa Kiertotalouden green deal -työssä muodostuvat konsortiot voisivat olla kiinnostavia Business Finlandin mission näkökulmasta tulevina vuosina.

---

[1] Suomen kansantalouden materiaalivirrat ja niiden vaikutukset : Toteutunut kehitys ja kiertotalouden skenaariot vuodelle 2035. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:8. Syke, VTT, Luke, GTK ja TK.

Lisää tietoa:

- Kiertotalouden strateginen ohjelma https://ym.fi/kiertotalousohjelma
- Kiertotalouden green deal https://ym.fi/kiertotalouden-green-deal
- Suomen kansantalouden materiaalivirrat ja niiden vaikutukset: Toteutunut kehitys ja kiertotalouden skenaariot vuodelle 2035. Valtioneuvoston julkaisuja 2024:8. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/165490
- Kiertotalous-Suomi https://kiertotaloussuomi.fi/
- Business Finlandin Kiertotalous ja nollahukka-missio https://www.businessfinland.fi/kampanjasivut/kiertotalous-ja-nollahukka